

Marthinus van Bart (red.). 2008. *Songs of the veld and other poems*.

Kaapstad: Cederberg Publishers

Prys: R285.

304 bladsye

ISBN 978-0-620-39432-1

Hierdie boek is 'n faksimilee-uitgawe van 'n publikasie wat in 1902 in Londen deur New Age Press uitgegee is, en nou voorsien is van die subtitel *Engelse gedigte oor die Anglo-Boere-oorlog/ English poems on the Anglo-Boer War* asook 'n uitgebreide inleiding deur Marthinus van Bart. Die faksimilee-uitgawe beslaan ongeveer 140 bladsye, terwyl die inleiding uit 160 bladsye met parallelle Afrikaanse en Engelse tekste bestaan.

Marthinus van Bart, kultuurjoernalis van Die Burger, het hom sterk beywer vir die oprigting van 'n monument vir die Kaapse rebelle wat aan die Anglo-Boere-oorlog deelgeneem het. Onder die rebelle, skryf hy, moet nie net gereken word diegene wat aan Boerekant gaan veg het nie, maar ook inwoners van die Kaapkolonie wat hulle op nie-militêre wyse verset het, onder andere deur die skryf van protesgedigte. *Songs of the Veld* bevat ongeveer sewentig gedigte, van die hand van Britse, Ierse, Australiese en Amerikaanse digters, maar daar is ook veertien gedigte deur inwoners van Suid-Afrika. Hierdie digbundel was aanvanklik in Suid-Afrika verbied. Die Suid-Afrikaanse digters moes dan ook onder skuilname skryf en hulle identiteit is eers jare later vasgestel. Soos blyk uit 'n studie van 1978, deur Malvern van Wyk Smith, het daar naas die gedigte in *Songs of the veld*, talle gedigte, in Engels en ander tale, ten tyde van die oorlog verskyn. Nie al hierdie gedigte is van hoë literêre gehalte nie. Van Bart is dan ook van mening dat die gedigte in *Songs of the veld* nie volgens die gebruikelike literêre maatstawwe beoordeel behoort te word nie maar eerder as protesverse waarin 'n bepaalde boodskap op 'n toeganklike wyse tuisgebring word (p. xxvi). Soos ook uit Van Bart se inleiding (pp. cxvi-cxviii) blyk, was sommige van die digters pasifiste wat teen oorlog as sodanig geprotesteer het, terwyl die Amerikaner Bertrand Shadwell, wat dertien gedigte tot die bundel bygedra het, gemotiveer is deur 'n teenkating teen imperialisme, nie net Britse imperialisme nie, maar ook Amerikaanse imperialisme, wat onder meer na vore gekom het in die Amerikaanse optrede in die Filippyne in die jare rondom 1900. As die gedigte van die ses Suid-Afrikaanse skrywers van nader bekyk word, blyk dit dat daarin veral geprotesteer word teen wat later die Britse "metodes van barbarisme" genoem sou word, waaronder die teregstelling van Kaapse rebelle.

Van Bart fokus in sy inleiding op die ses Suid-Afrikaanse digters. Onder hulle is C. Louis Leipoldt, wat in 1902 vir studie na Brittanje vertrek het en wat hom waarskynlik veral daarvoor beywer het dat *Songs of the Veld* in druk verskyn het. Hiervoor is daar egter geen direkte bewyse nie. Een gedig in die bundel (wat onder die voorletters L.W.B. verskyn het) word aan Leipoldt toegeskryf en is waarskynlik sy eerste gepubliseerde gedig (pp. xvi, 44). Onder die ander digters was daar drie vroue. Hulle was Anna Purcell, Betty Molteno (dogter van die eerste premier van die Kaapkolonie) en Alice Greene. Laasgenoemde twee was goed bevriend met die bekende Boeregesinde skrywer en aktivis Olive Schreiner. Verder was daar Friedrich Kolbe, 'n Rooms-Katolieke priester, en Albert Cartwright, redakteur van *The South African News*, 'n Kaapse koerant wat die Britse optrede in die oorlog skerp gekritiseer het. Van Bart het deeglike navorsing gedoen en verskaf waardevolle inligting oor hierdie persone.

Die eerste deel van Van Bart se inleiding, "politiek-historiese agtergrond", bevat insiggewende aantekeninge oor die Britse pro-Boerbeweging en die politieke situasie aan die Kaap tydens die oorlog. Hy bespreek ook die agtergrond tot die oorlog. Dit is nie maklik om te bepaal watter sake uitgelig moet word om die agtergrond tot die Anglo-Boere-oorlog te verduidelik nie. Van Bart

skryf onder meer kortliks oor die Jameson-inval en die botsings tussen Paul Kruger en Alfred Milner. Verder verskaf hy biografiese inligting oor twee hooffigure in die oorlog, lords Milner en Kitchener. Dit is nie duidelik waarom hy juis hierdie gegewens selekteer nie. Iemand wat baie min van die oorlog en sy oorsake af weet, kan uit hierdie inligting nie 'n duidelike begrip daarvan vorm nie, terwyl diegene met 'n redelike kennis van hierdie geskiedenis reeds met hierdie sake vertrou behoort te wees. Dit kom soms voor of die emosionele toon van die gedigte deurwerk in die inleiding. Hy skryf byvoorbeeld oor die Jameson-inval as 'n "Brits-kapitalistiese sameswering" (p. xxxii) en (op p. xxxiv) oor die "immorele politieke en ekonomiese eiebelang" van die Britse kapitaliste. (Dat Van Bart veral kapitaliste vir die oorlog blameer en kapitalisme nie binne die breër konteks van imperialisme beoordeel nie, wyk af van interpretasies wat tans wyd aanvaar word in wetenskaplike kringe.) In 'n inleiding tot protespoësie sou 'n baie sobere aanslag meer van pas gewees het. Emosionele taal in die inleiding is steurend en kan die teenoorgestelde uitwerking hê van dit wat Van Bart daarmee beoog.

'n Verdere beswaar teen die inleiding is die omslagtige en ietwat onsistematiese aard daarvan. Daar is 'n voorwoord, erkennings, 'n inleiding, 'n nawoord, 'n bibliografie, voetnotas – eindnotas sou 'n beter term wees – en 'n addendum, en daarna eers word by die faksimilee-uitgawe van die gedigte uitgekom. Verder gebruik Van Bart in sy teks die Harvardmetode om na ander publikasies te verwys, maar maak daarbenewens van eindnote gebruik om bykomende inligting te verskaf. Daar moet dus baie rondgeblaai word as 'n mens die inleidende gedeelte behoorlik wil deurgaen. Die bykomende inligting in die eindnote is waardevol, hoewel sommige notas net sowel deel van die teks kon gevorm het. Sommige van hierdie probleme sou uitgeskakel kon gewees het deur goeie redigering. Hiermee word Van Bart se kundigheid nie in twyfel getrek nie. 'n Skrywer sien egter nie altyd sy eie gebreke raak nie. Dit wil voorkom of kleiner uitgewers soms met die belangrike redigeerproses wegdoen.

Dit kan nogtans net verwelkom word dat die uitgewers kans gesien het om hierdie boek te laat verskyn. Dit is op glanspapier gedruk en bevat 'n aantal toepaslike foto's, onder meer van die ses digters. Die uitgawe van die boek is finansiële moontlik gemaak deur 'n aantal intekenare wie se name voor in die boek vermeld word (net soos wat die oorspronklike bundel ook deur intekenare gefinansier is en wie se name ook herdruk is). 'n Mens sou beswaar kon hê teen die feit dat die heruitgawe van die digbundel 'n inleiding bevat wat sterk gerig is op die skrywers van slegs 'n gedeelte van die gedigte en dat daarmee 'n ietwat eensydige aksent op die bundel geplaas word. Die publikasie kan egter daardeur geregverdig word dat dit die huidige inwoners van Suid-Afrika daaraan herinner dat baie Engelsspreekende Suid-Afrikaners sterk teen die oorlog gekant was. Marthinus van Bart en sy uitgewer het daarvoor gesorg dat hulle stemme van protes nie vergeet raak nie.

P. de Klerk
Noordwes-Universiteit